

Тема 7. Операції банків з цінними паперами

- 1). Поняття та види банківських інвестицій. Діяльність банків на ринку цінних паперів.**
- 2). Вимоги щодо здійснення банками інвестицій.**
- 3). Ризики банківських інвестицій.**
- 4). Інвестиційне кредитування та проектне фінансування.**

**1). Поняття та види банківських інвестицій.
Діяльність банків на ринку цінних паперів.**

ІНВЕСТИЦІЙНА БАНКІВСЬКА

**ДІЯЛЬНІСТЬ – це вкладення банків у
двох основних формах:**

- пряме фінансування інвестиційних проектів;**
- вкладення в цінні папери.**

Класифікація форм інвестиційної діяльності комерційних банків

1). ВІДПОВІДНО ДО ОБ'ЄКТУ ВКЛАДЕННЯ КОШТІВ

- ВКЛАДЕННЯ В РЕАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ АКТИВИ (РЕАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ)
- ВКЛАДЕННЯ У ФІНАНСОВІ АКТИВИ (ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ)

2). ЗАЛЕЖНО ВІД МЕТИ ВКЛАДЕНЬ

- ПРЯМІ
- ПОРТФЕЛЬНІ

3). ЗА ГРУПАМИ:

- ЕМІСІЙНІ
- КЛІЄНТСЬКІ
- ІНВЕСТИЦІЙНІ

4). З МЕТОЮ ОЦІНКИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

- ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ, ЩО ОЦІНЮЮТЬСЯ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ З ВИЗНАННЯМ ПЕРЕОЦІНКИ ЧЕРЕЗ ПРИБУТКИ/ЗБИТКИ
- ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ В ПОРТФЕЛІ БАНКУ НА ПРОДАЖ, А САМЕ:

боргові цінні папери, які банк не має наміру та/або змоги тримати до дати їх погашення або за наявності певних обмежень щодо обліку цінних паперів у портфелі до погашення;

боргові цінні папери, які банк готовий продати у зв'язку зі зміною ринкових процентних ставок або ризиків, потреб ліквідності, наявності й дохідності альтернативних інвестицій, джерел та умов фінансування або зміною валютного ризику;

акції та інші фінансові інвестиції, за якими неможливо достовірно визначити справедливую вартість;

- ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ В ПОРТФЕЛІ БАНКУ ДО ПОГАШЕННЯ.
- ІНВЕСТИЦІЇ В АСОЦІЙОВАНІ ТА ДОЧІРНІ КОМПАНІЇ.
- ІНВЕСТИЦІЇ В АСОЦІЙОВАНІ ТА ДОЧІРНІ КОМПАНІЇ, УТРИМУВАНІ ДЛЯ ПРОДАЖУ

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ:

- **Здійснення депозитарної діяльності (ліцензія НКЦПФР)**
- **Здійснення діяльності із зберігання активів інститутів спільного інвестування (ліцензія НКЦПФР)**
- **Здійснення діяльності із зберігання активів пенсійних фондів (ліцензія НКЦПФР)**
- **Послуги торговця цінними паперами**
- **Послуги з обліку цінних паперів (прав на цінні папери) клієнта**
- **Операції з випуску та обігу цінних паперів**

2). Вимоги щодо здійснення банками інвестицій

Прямі інвестиції банків - це внесення банками власних коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права (акції, паї, частки), емітовані такою юридичною особою.

Банк, регулятивний капітал якого відповідає вимогам, має право здійснити інвестицію без письмового дозволу, якщо:

- а) інвестиція у фінансову установу становить у сукупності не більше ніж 1 відсоток статутного капіталу банку;**
- б) інвестиція здійснюється до статутного капіталу бюро кредитних історій, що має ліцензію національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.**

Банк здійснює інвестицію на підставі письмового дозволу НБУ:

- а) у фінансову установу в обсязі більше 1 відсотка статутного капіталу банку;**
- б) в юридичну особу в обсязі 20 і більше відсотків її статутного капіталу та/або голосів (крім інвестицій у фінансову установу в обсязі менше 1 відсотка статутного капіталу банку).**

Банк має право здійснити інвестицію (у тому числі у фінансову установу в обсязі, що перевищує 1 відсоток статутного капіталу банку) за умови одночасного дотримання таких спеціальних вимог:

- а) строк банківської діяльності становить не менше ніж три роки;
- б) розмір регулятивного капіталу банку відповідає подвійному мінімальному розміру регулятивного капіталу банку (Н1);
- в) банк не є об'єктом застосування заходів впливу (в частині щодо обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій);
- г) виконання протягом останніх шести місяців економічних нормативів та вимог щодо порядку формування обов'язкових резервів;
- ґ) наявність прибутку за даними балансу банку протягом останніх шести місяців.

Банк має протягом трьох робочих днів надіслати письмове повідомлення структурному підрозділу НБУ, що здійснює нагляд за діяльністю банку про здійснення інвестиції.

Банку забороняється інвестувати кошти в юридичну особу, статутом якої передбачена повна відповідальність її власників.

Структурний підрозділ НБУ, що здійснює нагляд за діяльністю банку, протягом 20 робочих днів із дня отримання всіх документів перевіряє дотримання банком вимог та приймає рішення про надання письмового дозволу на здійснення інвестиції.

НБУ з метою обмеження інвестиційного ризику, пов'язаного зі здійсненням банками інвестицій та операцій із цінними паперами, установлює такі нормативи інвестування:

норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11),

норматив загальної суми інвестування (Н12).

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи.

Н 11 визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою, до статутного капіталу банку.

Нормативне значення нормативу Н11 не має перевищувати 15 відсотків.

Норматив загальної суми інвестування (Н12) встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного із здійсненням банком інвестиційної діяльності.

Н12 визначається як співвідношення суми коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи, до статутного капіталу банку.

Нормативне значення нормативу Н12 не має перевищувати 60 відсотків.

3). Ризики банківських інвестицій.

Банк визначає розмір кредитного ризику за цінними паперами та інвестиціями інших компаній крім цінних паперів, на які зменшується розмір регулятивного капіталу:

- 1) боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ;
- 2) акції та інші фінансові інвестиції, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток;
- 3) боргові цінні папери в торговому портфелі банку та в портфелі на продаж;
- 4) акції та інші фінансові інвестиції в портфелі банку на продаж;
- 5) інвестиції в асоційовані та дочірні компанії, що утримуються з метою продажу;
- 6) боргові цінні папери в портфелі банку до погашення.

Банк визначає розмір кредитного ризику за похідними фінансовими активами, за якими позитивна переоцінка вартості активів за опціонними, форвардними та ф'ючерсними контрактами, а також суми перерахованої премії опціону обліковуються за балансовими рахунками таких груп:

- 1) похідні фінансові активи в торговому портфелі банку;
- 2) похідні фінансові активи, що призначені для обліку хеджування.

Банк визначає значення коефіцієнта ймовірності дефолту контрагента за похідним фінансовим активом залежно від виду боржника.

Банк здійснює оцінку фінансового стану
(не рідше одного разу на квартал) та з
урахуванням виду цінного папера
визначає клас боржника - емітента
цінних паперів.

Коригування класу боржника - емітента цінних паперів з урахуванням додаткових характеристик

**Боржники - емітенти цінних паперів, що є юридичними особами
(крім банків та бюджетних установ) /
Інші боржники-емітенти**

Клас 1/ клас 1	Клас 2/ клас 1	Клас 3/ клас 2	Клас 4/ клас 2	Клас 5/ клас 3	Клас 6/ клас 3	Клас 7/ клас 4	Клас 8/ клас 4	Клас 9/ клас 5
≥ 3-х років з державної реєстрації		≥ 2-х років з державної реєстрації		≥ 1-го року з державної реєстрації		< 1-го року з державної реєстрації		
≥ 1-го року з дати структурної реорганізації, змін у складі керівництва емітента		≥ 9-ти місяців з дати структурної реорганізації, змін у складі керівництва емітента		≥ 6-ти місяців з дати структурної реорганізації, змін у складі керівництва емітента		< 6-ти місяців з дати структурної реорганізації, змін у складі керівництва емітента		

Клас 1/ клас 1	Клас 2/ клас 1	Клас 3/ клас 2	Клас 4/ клас 2	Клас 5/ клас 3	Клас 6/ клас 3	Клас 7/ клас 4	Клас 8/ клас 4	Клас 9/ клас 5
Позитивний аудиторський висновок за попередній рік діяльності		Умовно-позитивний аудиторський висновок за попередній рік діяльності				Негативний аудиторський висновок за попередній рік діяльності або відсутній		
Немає фактів несплати/несвоєчасної сплати нарахованих процентів за борговими зобов'язаннями або оголошених дивідендів		Наявні факти сплати нарахованих процентів за борговими зобов'язаннями або оголошених дивідендів із затримкою до				Наявні факти сплати нарахованих процентів за борговими зобов'язаннями або оголошених дивідендів із затримкою		
		3 кал. днів	7 кал. днів	14 календарних днів	до 30 календарних днів	більше 30 кал. днів		
Немає фактів непогашення/несвоєчасного погашення боргових цінних паперів				Наявні факти непогашення/несвоєчасного погашення боргових цінних паперів - із затримкою до 15 календарних днів				
				до 15 календарних днів	до 30 календарних днів	більше 30 кал. днів		

Клас 1/ клас 1	Клас 2/ клас 1	Клас 3/ клас 2	Клас 4/ клас 2	Клас 5/ клас 3	Клас 6/ клас 3	Клас 7/ клас 4	Клас 8/ клас 4	Клас 9/ клас 5
Немає фактів непогашення/несвоєчасного погашення боргових цінних паперів				Наявні факти непогашення/несвоєчасного погашення боргових цінних паперів - із затримкою до 15 календарних днів				
				до 15 календарних днів		до 30 календарних днів		більше 30 кал. днів
Прибуткова діяльність протягом останніх двох років		Прибуткова діяльність за попередній фінансовий рік, позитивні фінансові результати поточного року		Прибуткова діяльність за попередній фінансовий рік	Збиткова діяльність за попередній фінансовий рік		Збиткова діяльність протягом останніх 2 років, негативні фінансові результати поточного року	Збиткова діяльність протягом останніх 3 років, негативні фінансові результати поточного року
Розмір власного капіталу суттєво перевищує розмір статутного капіталу та резервного фонду		Розмір власного капіталу перевищує розмір статутного капіталу	Розмір власного капіталу є нижчим розміру статутного капіталу	Розмір власного капіталу є нижчим розміру статутного капіталу, його значення наближається до від'ємного	Від'ємний розмір власного капіталу на дату оцінки			Від'ємний розмір власного капіталу на дату оцінки та на попередню дату оцінки
За борговими цінними паперами виплата доходу здійснюється не рідше одного разу на квартал					За борговими цінними паперами виплата доходу здійснюється рідше одного разу на квартал			

Операції з векселями зі строком погашення боргу до одного року		Операції з векселями зі строком погашення боргу понад один рік	Операції з векселями незалежно від строку погашення боргу		
Рейтинг емітента або цінних паперів AAA до A-	Рейтинг емітента або цінних паперів BBB+ до BBB-	Рейтинг емітента або цінних паперів BB+ до B-	Рейтинг емітента або цінних паперів CCC+ до C	Рейтинг емітента або цінних паперів CCC+ до C або не визначени й	Рейтинг емітента або цінних паперів D
Емітенти, щодо яких немає жодних сумнівів щодо своєчасності та повноти погашення боргових цінних паперів і сплати процентів за ними, а також щодо отримання стабільних доходів за акціями та іншими цінними паперами з нефіксованим прибутком	Емітенти, щодо яких є претензії щодо своєчасного та повного погашення боргових цінних паперів, затримки сплати процентів, а також значного скорочення рівня дохідності за акціями та іншими цінними паперами з нефіксованим прибутком	Емітенти, які стикаються з труднощами погашення у встановлені строки боргових цінних паперів, а також емітенти, за якими банк має сумнів щодо повернення суми внеску до статутного капіталу в разі їх реорганізації	Емітенти, які виявились неспроможні у встановлені строки погасити боргові цінні папери, а також емітенти, щодо яких банк не зможе повернути суми внеску до статутного капіталу в разі їх реорганізації	Емітенти, придбані боргові цінні папери яких практично неможливо погасити; емітенти акцій та інших цінних паперів із нефіксованим прибутком, за якими банк не лише може не повернути свою частку в статутному капіталі, а й стати правонаступником деяких боргових зобов'язань	

4). Інвестиційне кредитування та проектне фінансування.

Інвестиційне кредитування (ІК)	Проектне фінансування (ПФ)
Банківський інвестиційний кредит - це економічні відносини між банком як кредитором і позичальником з приводу середньо- та довгострокового фінансування інвестиційних проектів.	Проектне фінансування - це довгостроковий кредит, умовами якого передбачено погашення кредиту за рахунок притоку коштів, отриманих за рахунок впровадження проекту.

Інвестиційне кредитування (ІК)	Проектне фінансування (ПФ)
Специфіка процесу	
Кредитна операція. Моноінструментальна схема.	Синтетична операція, що поєднує кредитування та інші інструменти фінансування. Мультиінструментальна схема.
Об'єкт процесу	
Розміщення позиченої вартості в необоротні активи, як правило, пов'язано з реалізацією інвестиційного проекту (ІП).	ІП (як правило, складний, соціально значимий та із високим обсягом інвестиційних ресурсів – від 200 млн. дол.).
Суб'єкти процесу	
1. Банк (кредитні установи), держава (за умов державного інвестиційного кредитування). 2. Підприємство – ініціатор проекту.	1. Банк, лізингові, інвестиційні, страхові компанії, НПФ, держава; підрядчики, постачальники, покупці тощо. 2. Підприємство – ініціатор проекту. 3. Спеціальна проектна компанія (SPV).
Джерела погашення боргу	
Грошові потоки від проекту та поточна діяльність позичальника. Відповідно оцінюється ефективність ІП, інвестиційна кредитоспроможність ініціатора та вплив на неї результатів реалізації ІП.	Виключно грошові потоки, що генеруються ІП.

Забезпечення повернення позикових коштів

Реальні активи

Практично відсутні активи для забезпечення повернення позикових коштів на початковому етапі інвестиційної стадії проекту. У міру освоєння коштів створені (придбані) активи можуть оформлятися в якості заставного забезпечення. Проте банк може вимагати забезпечення за проектом у формі гарантій, порук, страхування.

Боргове навантаження та Вартість капіталу проекту

Як правило, питома вага боргових ресурсів не перевищує 70%.
Вартість фінансування враховує ризики ІП, кредитоспроможність ініціатора та якість забезпечення.

Високе боргове навантаження – до 90% вартості проекту. Вартість фінансування враховує вид проектного фінансування, а також ризики проекту (підвищена процентна маржа для компенсації кредитного ризику) та в цілому є дорожчою, враховуючи відсутність застави.

Розподіл ризику щодо проекту між його учасниками

Традиційно позичальник приймає на себе всі ризики щодо реалізації проекту (повний регрес на позичальника). Банк зберігає право компенсації усіх зобов'язань позичальника перед ним.

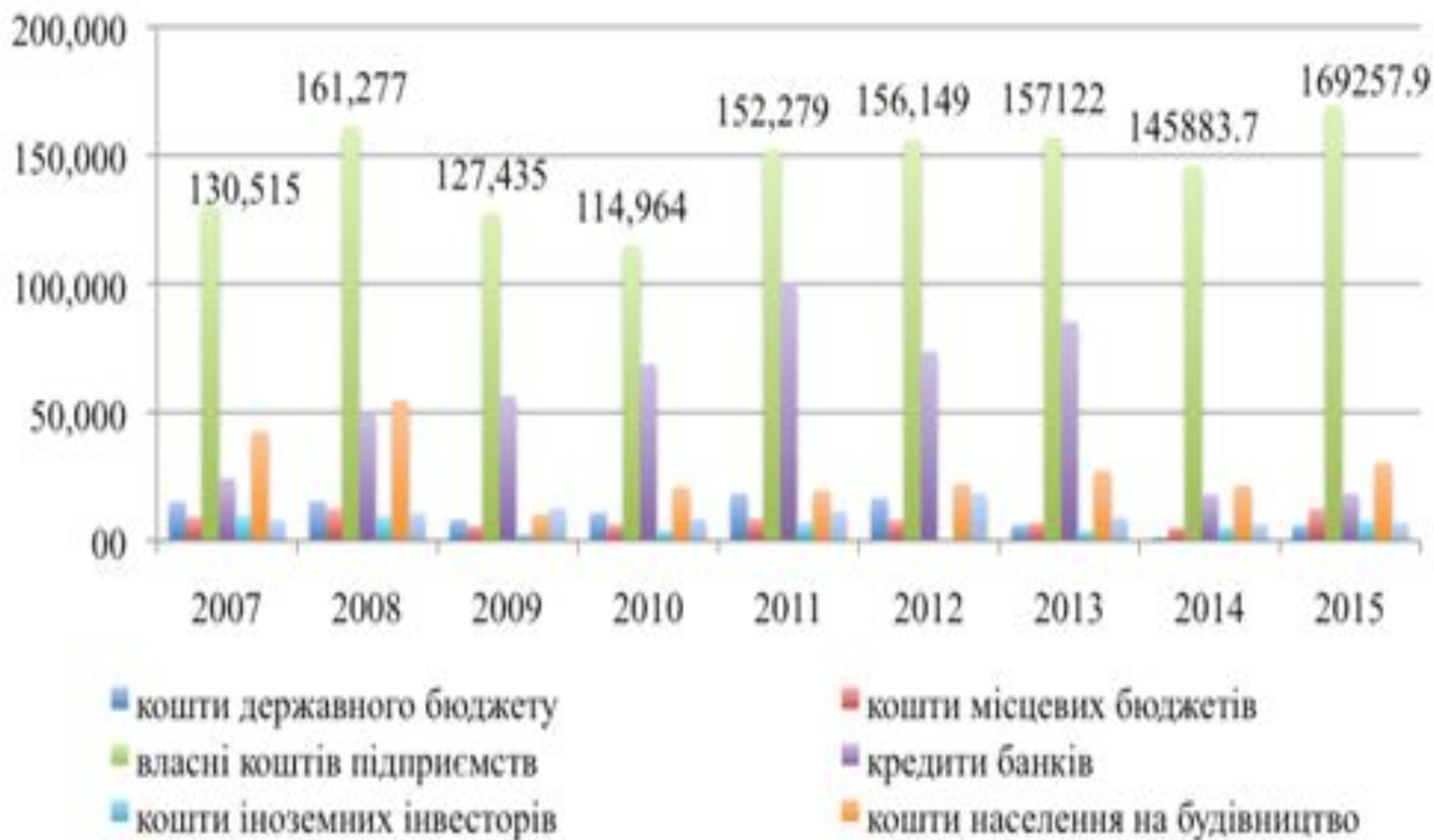
Розподіл ризиків між ініціатором та інвесторами (кредиторами).
Залежить від виду проектного фінансування: банківське (залежить від права регресу); корпоративне; за участі держави (здійснюється розподіл ризиків між приватним бізнесом та державними органами влади).

Участь банку в процесі організації фінансування та розподілі прибутку від проекту

Виконання банками кредитно-фінансових (кредитора, інвестора, платіжного агента, гаранта), організаційних у рамках спільного кредитування і консалтингових функцій. Банк не бере участі в розподілі прибутку від проекту.

Виконання банками кредитно-фінансових, організаційних, аналітичних і консалтингових функцій, а в ідеалі – функцій ініціаторів проектів підприємств. При нестачі відповідного досвіду залучаються на аутсорсинг незалежні експерти та консультанти.
Банк бере участь у розподілі прибутку при борговому фінансуванні в обсягах прийнятих ризиків. При пайовій участі в капіталі проектної компанії банк претендує на прибуток як акціонер.

Інвестиційні кошти підприємств за джерелами у 2007 - 2015 рр., млн грн.

Дякую за увагу!